Jón Espólin
Nogle Bemerkninger
ved
Müllers Saga-Bibliothek

Nogle Bemærkninger

ved

Prof. og Ridder Dr. *P. E. Müllers*

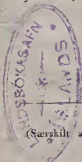
Saga-Bibliothek.

Ved

John Espolin,

Sysselmand, Æres-Medlem af det Islandske literære Selskab &c.

(Forfatter til Islands Aarböger m. m).

Jón Borgfir[illegible]

(Særskilt aftrykt af Tidsskrift for Nordisk Oldkyndighed).

Kiöbenhavn, 1829.

Trykt i det *Poppske* Bogtrykkerie.

Ikke uden Beundring kan vel nogen lærd, ej engang en indfödt Islandsk Oldforsker, læse Hr. Professor Dr. P. E. Müllers Saga-Bibliothek; denne Beundring maa nödvendig strække sig til Mandens dybe Kundskaber om Sprogets og Smagens Genius til forskjellige Tider, og hans sunde kritiske Valg, saavel i den ene som anden Henseende, ligesom og hans udbredte Lærdom, der saa ofte fremlyser, og allermest er det at beundre, at han synes at være den förste, der har banet Vej heri, efter en nye og forstandig Plan, fremfor alle Andre, som havde givet sig af med dette Æmne. Ikke desto mindre forekommer hans Kritik mig paa sine Stæder vel stræng, og falder det mig ind at fremsætte fölgende Anmærkninger over enkelte Omstændigheder derved, om de maaskee kunde værdiges Mandens egen nöjere Eftertanke, forsaavidt som de ikke ganske ere overeensstemmende med hans Meninger. At de blive korte fölger af sig selv, deels fordi her ikke tænkes paa nogen egentlig Kritik, og deels fordi min Skrivemaade er saaledes, ligesom min Tid og Lejlighed heller ikke tillade andet, hvorfor jeg ikke belaver mig paa nogen Fortsættelse deraf, om de saa skulde falde igjennem; ligesom og at jeg ingen Subsidier har til at indlade mig i lærde Stridigheder, og maa bygge Alt eller dog det Meste paa Hukommelse og Dömmekraft.

Af de tvende Dele af *Saga-Bibliotheket* jeg har seet, indeholder *den förste* en Udsigt over de Islandske Sagaer som have tildraget sig i Landet; disses Ordning, Kritiken over dem og deres indvortes

Kjendemærkers Bestemmelse, er det, som især maa beundres ved dette Værk. Man lægge Mærke til den 9de Side i Indledningen, hvor der tales om Aarsagerne, hvorfor en egentlig heroiskTidsaldersHistorie blot kunde udarbeides i Island, og man maa tilstaae, at neppe noget heldigere eller skarpsindigere kan siges herom. I Bemærkningerne om Sagaernes Ægthed, fra Side 15 til 53, fremlyser allevegne samme Skarpsind og grundige Kundskab, saa at det neppe er muligt at et om Nordens Historie Grundstof saa oplyst Hoved kan tage feil af nogen betydelig Sandhed. Her er da ikke at vente af mig nogen vigtig Indsigelse, hvor saa perfect en Kritik har Stæd. Det förste jeg kunde bemærke er at *Njála* Side 61 troes at være forfattet af Sæmund frode, og derfor anföres rimelige Grunde, hvilket dog synes at være imod Sagaens egne Ord: "fra Valgard nedstammer Kolbein unge" da denne ikke var födt förend en heel Menneskealder efter Sæmund frodes Levetid. Her kunde Bibliothekforfatteren have Ret, ifald saa var, at Sæmund frode havde först forfattet Sagaen, men hans Sönnesön Sæmund Jonsön, der oplevede Kolbeins Tid, og ligeledes var en lærd og viis Mand, havde fuldfört den siden efter og lagt dette til. Til Finboges Sagas historiske Troværdighed synes mig Side 286 og derefter at være sat vel megen Tillid. I Anledning af Thorlak den hellige, er det Feil som siges Side 314, at afdöde Justitsraad Thorlacius nedstammede fra Thorgils Orrabeen igjennem ham, da bemeldte hellige Thorlak ingen Börn havde, og Thorlacius-Stammen har sit Tilnavn af en sildigere Biskop, Thorlak Skulesen, der döde Aar 1655. Man veed og at Armans Saga er udarbeidet af en ældre Fabel, efter Aar 1700, af Einar Ejolvsen. Andet er der ikke at sige om dette hele Bind, uden at bifalde i et og alt den övrige ypperlige Kritik der findes i samme.

I Henseende til det *andet Bind* er jeg tildeels ikke fuldkommen af eens Tanker med Forfatteren, uden derfor at paastaae at mine ere rettere, thi at dömme derom, overlader jeg til hans egen og andre oldkyndige Mænds videre Eftertanke. For at udvikle dette noget, maa jeg gjöre stor Forskjel paa Sagaerne, og omhandle hver for sig.

De almindelige Bemærkninger om Skilletegnene imellem mythiske og romantiske Sagaer, og deres Paalidelighed, ere paa sin Maade ligesaa sunde og fuldstændige, som hine om de Islandske Sagaer, og forsaavidt ophöjede over mine Anmærkninger; kuns visse Anvendelser deraf kunde mueligen blive usikkre, skjöndt saadanne, som jeg ikke kan opgive, uden forsaavidt som kunde möde i den individuelle Kritik over Sagaerne. Fuldkommen har Forfatteren bevist de Nordiske Skaldesanges Ælde, saa at intet kan haves derimod; og det synes mig, at naar han sætter de fleste Eddiske Sanges Oprindelse til 9de og 8de Seculum og för, kan det mere ansees for yderlig Varsomhed, end at han gjör dem gamle nok. Thi naar man först veed dette med Vished, og tillige med al Rimelighed at de ikke ere alle digtede til samme Tid; nogle bære ogsaa Præg af et langt ældre Sprog og Talemaader, end Bjarkemaal, hvilket man dog troer at være fra 6te Aarhundrede, — saa fölger deraf at disse, f. Ex. *Völuspä, Hávamál, Hrafnagaldur* og flere, maae stige mange Seeler höiere op i Tiden, og jeg troer at de færreste af disse Qvad vi have ere udarbeidede efter andre ældre; thi de saakaldte gamle Volsungaqvad röbe en ældre Poesie, end fra det 8de eller 9de Aarhundrede; den Omstændighed, at de kaldes de gamle, synes og at vise at de ere de förste af sit Slags; saaledes kaldes Hamdismaal *hin fornu*, som dog, naar de fortælle om Hamder, sige i Begyndelsen, at det er længe siden, og tale dog formo-

dentlig om en Tildragelse af 4de eller 5te Aarhundrede, synes altsaa ikke at forudsætte andre Qvad af samme Indhold for sig, og det samme kan siges om flere Volsungadigte.

Volsunga-Sagas og de dermed sammenknyttede Mythers og Traditioners Kritik, har Forfatteren, med slig Sammenligning, Læsning og Dömmekraft udarbeidet, at det langt overgaaer mine Kundskaber at sige noget derom. Men dette troer jeg, at hvor gammelt Sagnet end er, som fra Asien af kunde være forplantet ved tvende nærbeslægtede Nationer, og tildeels anvendt paa, og blandet med Sagnet om Volsungerne, at der dog have levet i Tydskland, nær ved Norden, og havt nöje Omgjængelse med Nordens Folk, i det 4de og 5te Aarhundrede, en Volsung, Sigmund og Sigurd, og at atter en Atle og hans Hunner have havt Bekjendtskab med dem, men ikke med Nordens Folk; men at udföre dette, overgaaer langt min Hensigt og Lejlighed. Jeg har ellers troet, at det saakaldte Hunaland, som Volsung og Sigmund beherskede, og andre Stæder kaldes Fraekland, har hverken havt det ene eller det andet Navn i deres Tid, men er sildigere bleven kaldet saaledes, efter at være blevet det nordligste Land, Hunnerne i 5te Seculs erobrede, og at i de sildigere Tider alle saadanne Lande ere ved Hunnernes Navnkundighed, blevne kaldte *Húnaland*, norden for hvilke Gothiske Nationer have boet, og at Volsungernes *Húnaland* eller *Fraekland*, erobret af Sige, egentlig har været Franken, hvilket Navn det först fik efterat være indtaget af Frankerne. Kan det ellers bevises, at Hunnerne nogensinde have besiddet Vestphalen lige til Öst-Frisland, eller der nær til, passer Sagen endnu bedre, thi saa forstaaer man först, hvorfor Lyngve kunde lande ved Hunaland, og den Danske Konge siden efter; hvorledes Sigmund i Tydske Qvad er bleven til Konge i Nedorlandene; og hvorledes

Sigurd kan seile derhen fra Danmark, og lande östen for Frisland. — Atles Hunaland synes derimod at være det rettere og östligere Hunniske Rige; dog overlader jeg denne Gisning ganske til Andres Rettelse, som have bedre Leilighed til at undersöge Sligt, og bedre Kundskab i den gamle Geographie.

Fundinn Nóregr. Her er det först at mig synes, uagtet det meget, Forfatteren af Saga-Bibliotheket har for sig i sine kritiske Gisninger, at hans Varsomhed i at antage Noget som historisk, gaaer vel vidt. Vel tilstaaer jeg, at det var umuligt for Samlerne af disse Efterretninger, efter at saa lang en Tid var forlöben, at have nogen fuldkommen Vished, om slige ældgamle Stammers rette Sammenhæng og Begivenheder, men dog ere Sagnene ældgamle, hvilket Forfatteren siger og beviser, Side 435, og der kunde vel have været adskillige ældgamle Qvad og Viser til, som bekræftede dem. Neppe havde de ellers kundet opbevares, hvilket den endnu tilværende *Hyndlas Sang* synes at give et Exempel paa. Om Fornjots personlige Tilværelse bliver der, i Anledning af det som anföres, i det mindste en Uvished, men at en ældgammel Fyrste har havt Sönner, som han opkaldte efter Jotunernes Guddomme, og siden ved deres Styrke og Voldsomhed have givet Anledning til at Efterslægten forvexlede dem med Elementerne selv, er vel ikke umuligt. At der i denne Stamme som synes at have regjeret i Finland, det siden er blevet til Brug, at Prindserne bleve opkaldte efter samme Slags Naturphænomener, er ligesaa muligt, og synes at bekræftes, ej allene ved Snorres Vidnesbyrd i *Inglingatal*, da en Konge, som havde Krig med den Svenske Regent Agne i tredie Seculum, kaldes *Loge*, hans Sön *Froste*, og hans Datter, en virkelig existerende Person, *Skjalf*, ja forhen, i Vanlandes Historie, fortælles om Kong *Snær* den gamle og hans Datter *Drifa*, som overmaadé vel stemmer over-

eens med den angivne Fornjots, hans Oldefaders, samt ligeledes Sönnesönnen Nors, Tidsalder, naar efter den almindeligo Sætning, dennes Levetid indfalder tidlig i det andet Aarhundrede; men ogsaa af det, at i sildigere Tider, ere Fornjotungernes Navne blevne til almindelige Menneskenavne i Norden, som udentvivl skrive sig fra meget gammel Tid. Saaledes taler Saxo om en Kong *Snio*, (eller *Snær*,) og *Kåre* eller *Kår* samt *Froste* ere Navne Adskillige have baaret; det Förste er endnu brugeligt i Island. Man behöver just ikke at troe, at *Nor* har givet Norge sit Navn; dog kunde dette være, uden at derfor Angul, Franeus og Scotus (Personer Ingen kan sige noget om) have givet andre Lande deres Navne; ej heller troer jeg, at Navnet *Gor* er det mindste beslægtet med det Islandske Ord af lige Lyd; Navnet er desuden egentlig *Gorr*, og er ikke af den Islandske Mundart, hvilket og kan siges om Goe. Jeg mener fremdeles, at *Thorri* (*þorri*) ikke har sin Oprindelse af *thverra* (*þverra*), thi hvor *þorri* nu, og saalænge man kjender til Sproget, bruges om Ting og ikke Personer, bemærker det altid Kraften eller den störste Styrke af det Omtalte, f. Ex. *þorri manna*, Mængden af Folket; saaledes er *þorri vetrar* Vinterens Styrke, thi denne imminneres ingenlunde i Island og de nordlige Lande, fra medio Januari til samme Tid i Februari, men begynder da i sin störste Kraft. For ligesaa usikker anseer jeg Etymologien af *Goe*-Maaned; i det Mindste ikke antageligere end den i Fortællingen anförte Aarsag dertil. Forfatteren udgiver dette ikke heller for andet end Formodninger, og jeg tilstaaer, at saadanne Etymologier vare antageligere end de af Personers Egennavne, hvis man kunde ansee dem for ret naturlige, men jeg troer, at dette neppe er saa. At Brödrene Nor og Gor, og den Sidstes Sönner, kunde have Navne, lydende efter hinanden, er vel besynderligt, men ikke umuligt

De ældste Nordens Folk kunne maaske have havt Hensyn til Letheden af at erindre Personer og Stammer længere derved, og desuden kunde Sprogets Simpelhed bidrage dertil; det kan ogsaa bevises, at i de ældre, men dog historiske Tider, var det hyppigere end nu omstunder, at Brödres og Södskendes Navne dannedes efter hinanden, enten i Lyd eller Mening, hvilket maa have reist sig af ældre Brug, og tillige været en naturlig Fölge af den Selvdannelse af Navne de ældste Folk havde til Vane. Naar ogsaa disse Brödre, tillige med nogle faae andre Personer undtages, forekommer dette ikke saa almindelig. Hvad Gors Sönners Navne angaaer, synes mig deres Betydning alt for sögt, og den kan ligesaa naturlig tage imod andre Fortolkninger; desuden ere *Geitir*, *Beitir*, *Gylvi* Navne, som virkelig have vedblevet at være Egennavne for Personer.

Större Vanskelighed synes det at have med Nors og hans Folks Bedrifter. Dog maa man troe, at de have været meget haardföre, og Norges Oplands Beboere havde den Tid været saare faae; jeg tænker ogsaa at Gor har kunnet skaffe sig i den botniske Bugt saadan en Flode, i de saa skovrige Tider og Lande, som mange norske Kystbeboere i 5te og 6te Aarhundrede; mere behövede han ej for at fölge Kysterne, og erobre de formodentlig for det meste ubeboede Öer vesten for Norge, samt maaske de aller værgelöseste Kyster, hvilke raae Folk, som tillige vare uberedte til Fiendtligheder, havde i Besiddelse. Disse Brödre kunde saaledes have deelt Landet (skjönt maaske ikke heelt) og deres Efterkommere, saavel som andre Indenlandske, kunde dog, i den nödvendig lange Tid til Harald Haarfager, atter have deelt det i næsten utallige mindre Dele. Man veed og at Harald regjerede over hele Norge til den anden Trodjedeel af 10de Aarhundrede, og 60 Aar efter var [illegible]e Landet igjen delt imellem mange Herrer, samt

havde, om Olaf Tryggesen ej da var kommen, om andre 60 været delt imellem utallige. Hvad Folkestamme disse Brödre have anfört, er rigtignok det vanskeligste at forklare sig; jeg troer snarest at en fra Finner forskjellig Folkestamme, som kaldes Joter, har dengang beboet Finland, og at den, ligesom saa mange andre Folkeslægter paa den Tid i det nordlige Rusland, har havt samme Oprindelse som Gotherne, og da været temmelig mægtig, men svækket sig ved Udvandringer, og siden været deels undertvungen, deels blandet hjemme med andre Folkeslag; dog troer jeg tillige at dette jotiske Folkefærd, ikke har været den egentlige Moderstamme til Svenskerne og de förste nordiske Folk, som synes at være komne over samme Vej östen fra, men kun beslægtet med dem og de asiatiske Gother; dens egentlige Herkomst vil jeg efter mine Formodninger, beröre i Anmærkningerne ved Hervarar-Saga. Joterne troer jeg ogsaa have brugt en anden Dialekt end de övrige Nordboer, og troer Spor til samme findes maaske, saavel i de angivne Egennavne, som Steds- og Landskabs-Navne paa Oplandene i Norge hos Snorre, i Olaf den tykkes Historie. Man behövede ogsaa at undersöge, i denne Henseende, Oplandsboernes Sprog i Norge. Ellers ere disse Indvandringer dertil Landet upaatvivlelig skete mange Aarhundreder för Harald Haarfagers Tid, men en anden ældre, udentvivl af Gother fra Sverrig, endnu længe för, af hvilket Folkefærd de Trondske Hövdinger som Nor forefandt: Sokne i Soknedalen, Eystein af Heedemark, Möderfader til Hrolf i Berg, og Sölve den gamle, Raums Svigerfader, kunne have været. Tildragelserne med Nor og hans Broder ere ogsaa af den Art, at de kunde overmaade længe blive i Erindring, især da disse vare Nybyggere, og Viser kunde desuden have opbevaret deres Bedrifter. Man behöver altsaa ikke at gjöre disse Sagn til Fabler, grundede blot p[illegible]

Higen efter at samle ældgamle Traditioner i et, men vel til ufuldstændige og usikkre Minder. Saaledes kan ogsaa Ægir virkelig have været til, og beboet Læssöe, som opkaldet efter en af Joternes Guddomme, og hans Döttre dog have været opkaldte efter Gudens eller Havets Döttre Bölgerne, samt blevet forvexlede med dem. Man kan og af intet slutte, at de Ægirs Efterkommere, som Gor forefandt, og ansaae for sine Frænder, nedstammede just fra hine Havets Döttre; ej heller kan man med Vished slutte, hvad Tid Kong Eystein, som underkuede Trönderne, regjerede paa Opland, uagtet det synes af Snorre som det ei haver været meget tidlig; der er ellers intet lettere muligt, end at nogle Led i Slægtregisteret mellem Nor og ham, ere forekomne. Det samme kan siges om den sildigere Stamtavle fra Halfdan den gamle; han selv har uden Tvivl været til, men om ham ere tillagte Sönner han ikke har havt, kan staae ved sit Værd; de angivnes Navne synes mig ikke urimelige, om de end havde alle den angivne Betydning, og at de opregnede Kongestammer nedstamme fra ham, kan for en stor Deel, om ikke ganske, være Sandhed; man kan ogsaa godt conciliere Ledene med Tidsberegningen, naar man kuns antager, at nogle Led i adskillige Slægtberegninger ere bortkomne. Navnet Dagur er endnu brugeligt i Island. Hvad det angaaer at Halfdan gives endnu et tredje Kuld, eller flere Börn, især en Ivar, Farfader til Rögnvald Mörejarl, stemmer det hverken overeens med Slægtregisterne eller Tiden; thi at flere Halfdaner kunne have fört Tilnavn af den gamle, er ej allene muligt, men maa have været saa, og havde de tvende, Kongen af Ringerige, og Ivars Fader, havt noget til fælles, Tid eller Slægt, er intet naturligere og vissére, end at de ere blevne confunderede med hinanden, i saa gamle Tiders Slægtberegninger, isteden for at de udtrykkeligen ere adskilte, da

Halfdan den gamle, Kongen af Hringariki, udgives for en Sönnesön af Raum, Nors Sön, samt for en i de ældste Tider berömt Helt, men siges ingensteds at have havt en Sön ved Navn Ivar; formodentlig har han ogsaa havt Tilnavnet fordi han var den ældste i Norge af dette Navn. Ivars Fader derimod vises af Slægtberegningen at have levet langt sildigere, og udgives ingensteds for Konge, men for en Sön af Sveide, Gors Efterkommer, iblandt hvis Forfædre udentvivl mange ere udeladte; synes ogsaa at have faaet Tilnavnet blot af sin lange Alder. Dette være allene sagt til nöjere Betænkning, men ikke i den Hensigt at gjöre Skriftet *fundin Noregr* til nogen fuldkommen sand eller bevislig Historie; kun er den ikke nogen forsætlig Fordrejelse af Sandheden, hvilket ogsaa den berömmelige Forfatter af Sagabibliotheket har frikjendt den for.

Halfs Saga. Denne har bekommet af Forfatteren til Bibliotheket sin rette og værdige Roes, og dens Kritik er herlig; kun bemærkes, at Hjörs Fader, og Halfs Oldefader, ikke heed Jofur, (Side 452) men Josur, og hvad Halfs Tid angaaer nödes man vel til at antage med Suhm og Schiönning at han har levet i 6te Aarhundrede, og at det Islandske Slægtregister, som kalder Geirmund og Hamund i 9de Seculum hans Sönnesönner, maae feile; thi det er uimodsigeligt, at Sölve, Halfs Morbroder, dræbte Kong Eystein Adilssön, som regjerede i Sverrig i 6te Aarhundrede, og var Stammefader til Harald Haarfager, den 11te for ham i Tallet, hvilket er saa godtgjort, som muligen kan skee, ved det at Omstændighederne af hans Efterkommeres Regjerings Begyndelse og Ende, Mand for Mand, nöje fortælles, og desuden er det kjendeligt, at en anden Hjör Halfssön, som ægtede Hagny Hakes Datter, omtales i Halfs Saga, og en anden i Landnama, som havde til Kone Liufina, en Bjarmisk Konges Datter, og dog udgives

de begge for Mödre til Hamund og Geirmund, hvilket ej kan være rigtigt. En anden Hjör af Halfs Stamme maae altsaa være de sidstnævnte Brödres Fader. Hertil kommer og som nyt Beyis, hvorvel intet andet end det förste udfordres, at Slægtberegningen igjennem Hromund Greipssön, er længere og bestaaer af flere Led, skjönt en eller to saa let kunde være forkomne. Man sætte f. Ex. Halfs Död Aar 594, og at Hrok den sorte först har giftet sig efter den Tid, avlet Gunnlöd, Aar 600; denne, gift med Greip, avlet Hromund 632, denne Björnolf 690; han Örnolf igjen 750 (hvilke Led uden Tvivl ere for lange og forudsætte altsaa noget tabt). Örnolfs Sön Örn sættes da födt 795, og hans Sön Ingolf 842. Her er det kjendeligt, uagtet denne altfor store Længde af Led, hvorfor der dog paa flere Maader lettere kunde findes Raad, end om de vare yderlig korte, at det bliver umueligt at faae dem ud, ifald Geirmund og Hamund havde været Halfs Sönnesönner. Hertil kommer endnu at ingen Kong Hake i Skaane, eller Eystein i Danmark, endnu mindre Hreidar i Sjælland, kan henföres til Tider, saa kort for Harald Haarfager.

Frithjofs Saga. Her viser Sagabibliothekets Forfatter den samme gode Kritik og sikkre Smag som andre Steder, og derved er intet at erindre, uden at mig synes Frithjof sat for langt ned i Tiden; dog er uden Tvivl det tredie Aarhundrede for tidligt for hans Levealder, uagtet det bedst synes at stemme overeens med de nærmest opdagede Synchronismer. Sagaæmnet er vel af den Art, at det maatte længe mindes, men ikke, fra saa gammel Tid, uden mystiske Indklædninger eller vedbörlig nöjagtigt.

Ragnar Lodbroks Saga, Fragmentum Islandicum Sögubrot saavel som de övrige jeg her ikke nævner, haver jeg intet at erindre om, uden det sædvanlige, at beundre Forfatterens Smag, Lærdom og grundige Kritik

Hrolf Krakes Saga. Her har jeg kun at sige om *Agnar Hroars Sön*, at en Saga om ham er endnu til, og da jeg siden vil tilföje Indholdet af den, kan den deraf bedömmes. Hvad *Bödvar Bjarkes Tháttr* angaaer, troer jeg at Forfatteren af Sagabibliotheket bedömmer den for strængt. Man veed at i Nordens Oldtid troedes at Folk bleve forgjorte, især af Stedmödre, og omskabte til Ulve og Björne; dette vedligeholdt sig længe i Norge. Her maae da en sand Historie ligge til Grund om Björn og hans Sönner, men som med Tiden er deels bleven fordrejet, deels udsmykket. Sagnet om Bödvars Aand i en Björns Skikkelse der viste sig i Hrolf Krakes sidste Kamp, peger hertil. En Hövding i Norge, maaske en Smaakonge, har havt en Sön, ved Navn Björn, denne har elsket en Bera, ɔ: Björninde, Navne som gave Anledning til hans Omskabelse til dette Dyr i Fabelen (ligesom og findes hos Grækerne). Med Bera har han avlet Sönner, men förend han blev dræbt, og forskjellige af Alder, hvorfor han ogsaa har bestemt enhvers Vaaben og Ejendom, efter deres ahnede Naturel; hans Stedmoder har beföri ham hos Kongen; det er her Hexeriet. Derpaa er han bleven fredlös, en ny Anledning til Björne-Omskabelse i Fablen, da fredlöse kaldtes *Vargar* (drabskyldige vilde Dyr) og *Skógarmenn* (Skovmænd eller Skovmennesker). Her möder næsten det samme Tilfælde som med Sigmund og Sinfjötle der omskabtes til Ulve. Björn er da blevet til en Stiemand, og tilsidst dræbt ved sin Faders Folk. Hvad videre der er nu tilsat, kan enhver tænke sig som han vil. Frode hans ældste Sön, har, som mest bekjendt med Faderens Levemaade, valgt denne; Thorer maaske erhvervet sig et Herred i Gautland til at raade for, maaske ikke, men Bödvar besögt Kong Rolf. Heri er intet umueligt. Videre erindres, at det er nok en Feiltagelse, naar der siges Side 512, at Islænderne udtolke Kong Hrolfs Til-

navn ved Fuglen Krage, hvorvel dette kun menes der, og ikke siges for vist; thi herved erklæres af en indfödt Islænder, at de forklare det just saaledes som Forfatteren af Saga-Bibliotheket anseer for det rimeligste, ved en höi Stage eller Stang, som udtrykkelig hedder paa islandsk *Kraki;* Fuglen Krage derimod *Kráka* (in foeminino) og udtales som *Krauka.*

Bödvar Bjarkes Saga. Denne nævner jeg her ikke blot for at bekræfte alt hvad Forfatteren har at udsætte paa den, men og for at lægge min Dom dertil: Den er, saavel i Henseende til Stil som Æmne, det meest ufornuftige Væverie, af den störste Idiot; som det synes af de saakaldte Versestumper, har han ej engang forstaaet at rime. Den er formodentlig fra Begyndelsen af det 17de Aarhundrede, og fortjener ikke at nævnes iblandt Sagaer.

Hervarar-Saga. Her möder mig en anden Kritik som forekommer mig for stræng. Vel troer jeg ikke at Sagaen er ældre, end Sagabibliothekets Forfatter mener, men dog at den er for en stor Deel grundet paa ældgamle Qvad*), hvorvel tildeels gamle Sagn, og derfor ikke har heelt igjennem nogen historisk Vished om saa gamle Ting. At Landene Jötunheim og Glæsisvalle have været til, især det sidste som en virkelig Egn, er jeg tilböjelig til at troe, og mener at det förste har ligget imellem det hvide Hav og Onega, og strakt sig vester til det russiske Lapland, hvor der kunde have boet en temmelig vild Mongolsk Folkestamme (maaske blandet med Joter) som man formedelst dens ueuropæiske Udseende, Kogletroe og skarpe Sandser paa den ene Side, og de nordiske Folks Uvidenhed om Nationernes Oprin-

*) Dette er ogsaa min Mening, hvilken jeg paa flere Steder i forskjellige Skrifter har yttret og tildels sögt at udvikle.

Finn Magnusen.

delse, Frygt for Hexerie, og det Sælsomme ved hines Skabning og Adfærd, har bildet sig ind at være de mythiske Asiatiske Jotuner, da de ogsaa maae være komne fra Sibirien, hvor der endnu skal findes Guldtavler, som de Nordiske siges at have fundet i disse Egne og ikke paa andre Stæder. Dette kunde jeg före adskillige Rimeligheder og Halvbeviser for, hvis Tid og Plan tillode det, men at disse Mennesker have været af gigantisk Væxt, og endvidere, som Hervarar-Sagas Author holder for, nedstammet fra Cham, er uden Tvivl en Fabel. Glæsisvalle troer jeg derimod at have ligget östen for den Botniske Bugt, eller nordligst i det egentlige Finland, og dette har derfor ligesaa store Rimeligheder eller större for sig end det andet; der har vel boet en Gothsk Nation, nær beslægtet med Joterne, dog mere egentlig Gothisk end hiin, men kun en Levning af den været til i femte og sjette Aarhundrede; jeg troer endog, at det i Förstningen kan have været en stor Nation og den egentlige Moderstamme for de nordiske Folk, för Asernes Ankomst; men dette er kun en Gisning. Fra dette Land var det let at have Tidender fra Aldeiginborg ved Ladoga, men Landets Herlighed, hvoraf netop Hervarar-Saga, den sandfærdigste af alle dem, som fortælle derom, gjör det Mindste, kan have været opdigtet formedelst Mindet af Nationens forrige Magt; man finder lidet derom i denne Saga, naar man undtager Menneskenes lange Levetid, hvilket kommer meget overeens med hvad der fortælles om Mænd af Jotisk Herkomst, f. Ex. Snær, og hvad visse Grækere have troet om Hyperboræerne. Saaledes falder det naturligst, at det her omtalte *Reidgotland* er ved Östersöen, og Sagaens Hunner har været en Nation sönden for Gotherne, som andensteds. Man finder og at Hunner og Gother allevegne opfyldte Landene i Folkevandringens Tid; at de allesteds forekomme som gjensidige Antagonister, at Gothernes

egentlige Sæde og langvarige Hjemland var ved Östersöen, og det kan have skeet, at Folk af en ikke-Hunnisk Herkomst, som beboede de af disse engang underlagte Lande, ere af Gotherne blevne kaldte Hunner; det bliver da altid uvist hvad Folkeslægt Humle egentlig har været af. Sagaens Stil er vel temmelig ny, og hvad der anföres om Ridderskab er udentvivl tilsat i Middelalderens Aand; — med alt dette kunne dog Hovedbegivenhederne være sande, og saavel Angantyrs Kamp, som Hervaras Gang til hans Höj, samt Angantyrs Heidreks Söns og Hlödurs Trætte, ere sikkert grundede paa gamle Sange, som alle bære omtrent det samme Alderdoms Præg, saavel i Henseende til det simple Sprog og Talemaader, som flere Kjendemærker. Der ere adskillige Uægtheder i Sagaen, som Nedskriverne ere Skyld i, og rigtig nok Indflikkelser iblandt i Æventyrs Maneer; men det, at Odin gjöres til Tyrkers Formand, og hans Sön siges at have været Sigurlame, regner jeg ikke med iblandt dette; hvad det förste angaaer, da hedder det kun "för end Tyrker og Asiater beboede Nordiske Lande". — men at disse Tyrker have hört til Odins Fölge, bevidner Snorro selv i Inglingatal; det hedder der og: "Odin ejede et stort Rige i Tyrkernes Land"; de vare altsaa iblandt hans Undersaatter; men derfor kan man just ikke sige at disse ere de samme Tyrker som kom fra Altai og det östlige Asiens Lande, men de kunne enten være opkaldte i sildigere Tider efter Landet Turkomannien, eller, som er det rimeligste, Ordet er fordrejet — og betyder ei andet end Tsirkassiere. Men at denne Asiatiske Odin havde Sigurlame til Sön, er upaatvivlelig en Feiltagelse. Det er neppe at nægte, at en sildigere Konge har, overeenstemmende med Gjenfödselstroen, været en af Odins Afkom, og som enten har regjeret i det sydlige Danmark, det nordlige Tydskland, eller ved Östersöen nær ved de Russiske

Grændser, samt udgivet sig for den gamle, og denne kan have været Fader til Sigurlame, som i Tid aldeles stemmer overens med Sige, Volsungernes Stamfader, den Angel-Saxiske Vegdeg; og flere saakaldte Odins eller Wodens Sönner; paa denne Maade kan man faae Hervaras Saga bragt til en saadan Synchronismus, saa overensstemmende med sig selv heelt igjennem, og andre de ældste Minder, at det skulde have været umueligt for vore med Tidsregningen saa ubekjendte Forfædre, ja utænkeligt, at træffe dette saaledes uden Tvang, hvis ej en virkelig Sandhed, opbevaret ved Sange, Slægtledene angaaende, laa til Grund. Alt dette vil jeg siden pröve at vise i en liden Tabel, som skal være ganske utvungen. At denne Sigurlame har havt til Ægte Gylfes Datter (den Gylfes der besögte Aserne), maae altsaa være en Fabel, med mindre det har været denne sidste Odin som en Gylfe besögte. Men at en Odin har levet efter den Upsalske, bevidner Saxo, som dog ikke kjender flere end een, ved at kalde denne Mithothin eller den mellemste Odin (thi den förste var vel Himmelen) *). At Sigurlames Banemand var en af Jotners Slægt, og som det synes en Hövding, maaskee af Kalmukkisk eller af anden Mongolsk Stamme (thi dem troer jeg at være de förste Mennesker Nordboerne ansaae for Jötner) er og vel troeligt, og at Gotherne eller Aserne have opkaldet samme efter den mythiske Thjasse, enten fordi de troede de Mongolske Folk nedstammede fra de mythiske Jetter, eller for at giöre deres egen Konge desto berömmeligere, er vel mueligt; hvis dette ej er saa, kan Thjasses Navn her være en blot Fabel, thi det forstaaer sig selv, at han ikke er

*) Eller (som i Grunden dog er det samme) Himmelens (tildels allegorisk personificerede) Gud.

Finn Magnusen.

den Eddiske. I disse ældgamle Sagn kan meget være forvildet, uden at de derfor strax maa forkastes. At *Stærkodder* (rettere *Starkadur*) den gamle er opkaldet efter sin Farfader, er baade troeligt og sædvanligt; det er desuden klart, at Starkadur den gamle som fulgtes med Kong Hake, er meget ældre, end den der sloges paa Bravallahede, og denne ældre end begge, som til tydelig Forskjel fra dem kaldes *Aludrengur*, og en Thurse, udrustet med aatte Hænder, et ældgammelt Billede paa Styrke og Voldsomhed, (ligt Grækernes Giganter); hans Dödsmaade beskrives ogsaa mythisk. Kong Heidreks Existens synes vel i Förstningen problematisk, men af foregaaende og paafölgende Sagn, bestyrkede ved Qvad, og fölgende Stamtavler, hvor saavel hans som Hjörvards Navn forekommer igjen, og Tidens nöjagtige Overensstemmelse, sammenlignet med *Gètspeki Heidreks*, et Eddisk Qvad, bliver den dog uomstödelig. Selve Historien om ham er derimod af nyere Aand, og ikke saa bevislig som det övrige i Sagaen; hvad derimod Angantyr hans Sön, synes at love sin Broder saa nöje i Riddertidens Aand, kunde forekomme fordægtigt, men det Spörgsmaal maatte dog tillades at opkaste, om ikke nogle af Riddertidens Skikke ere opkomne, ikke blandt Nordboer, men blandt Tydske Folk og Gother ved Östersöen? Tydske Qvad synes at bekræfte det, og selv den mythiske Volsunga-Saga synes ikke at være aldeles fri fra noget som ligner Ridderaand. Mon her da ikke kunde være en Mistydning? Saameget er vist, at dette er her saa originelt, at ingen paa Islandsk oversat eller digtet Ridder-Historie, har noget lignende. Det samme kan siges om Hunnernes Krigshærs Antal; vel synes den arithmetiske Nöjagtighed her besynderlig, men den store Ubestemthed som deri spores af Hundrede, Tusinde m. m. har intet

lignende i de sildigere Tider, og synes at bære Oldtids Præg*). Sangene om Slaget paa Dunheide eller dog kun dets Tilberedelse, ere ogsaa antike. De indblandede Fabler regner jeg derimod ikke. Dette være nu sagt for at vise at jeg antager Sagaen for rigtig i Grunden, og at have tildraget sig i det 4de og 5te Aarhundrede, uden derfor at billige dens Mangler, eller bestemme hvorvidt dens historiske Sandhed gaaer. Ej heller udgiver jeg mine Betænkninger, forsaavidt de komme i Collision med Sagabibliothekets Forfatter, for at have större Vished end hans, men formoder at ved Pröve kunde en eller anden af mine Sætninger staae, og Kritiken mueligen vinde ved at betragte Æmnet fra flere Synspunkter.

Götreks og Hrolfs Saga. Hvad den förste anbelanger, da har den vel et og andet i nyere Tider tilsat Træk, og hvo vil staae inde for dens historiske Vished? Imidlertid ligge her dog uden Tvivl meget gamle Sagn til Grund, og Hovedtrækkene synes gamle. Hvad Forfatteren af Sagabibliotheket derved melder Stærkodder angaaende, da har jeg forhen givet Vink om min Mening derom, og intet meere kan siges end sagt er; det maae ogsaa være en Feil hos Saxo, at han gjör den Stærkodder, jeg kalder den mellemste, til en Esthlænder, da Navnet er nordisk, og Mænd i Island have heddet Starkadur, og Stamme og Frænder til ham angives i norske Sagn, f. e. hans Fader og Farfader, Moder og Morfader og Morbrödre, ellers ubetydelige Folk i Henseende til Historien, nævnes alle udtrykkelig i *Vikars Thattr;* vil man end gjöre den Stærkodder som der omtales, til den samme som sloges

*) Ogsaa, efter min Mening, af den orientalske Ridderaand og de dermed saa tit forbundne digteriske Overdrivelser.
Finn Magnusen.

paa Bravallaheden, kommer i den Henseende ud paa et; at han ellers hed Starkadr (det blöde d i Navnet vfte udtalt som þ) beviser Saxo ved at kalde ham *Starkatherus*; Stærkodder er altsaa en sildigere Fordreining af Navnet hos Danske. Det er troligt, at da han kom til Danmark, er han kommen fra Östersöen, hvorved Saxo, som ikke kjendte saa nöje hans Oprindelse, og maaskee de Danske i fjærnere Tid, da de desuden ikke bekymrede sig om Nordmænd, og ikke undte dem nogen synderlig Roes, har lettest kunnet antage ham for Esthlænder. Hvad der er sagt om Gothreks Saga, kan ikke siges om Rolfs; denne er et sildigere tilsat, ganske romantisk Digt.

Herröds og Boses Saga. Her er jeg af en anden Mening end Sagabibliothekets Forfatter. Hvor fordærvet og fabelagtig denne Saga end er, maa der dog være noget sandt i Grundstoffet. Sylgja, Náttfari, Dagfari, Brynþvari, Brynhildur o. fl. ere Navne i den ægte gamle nordiske Smag, og flere sligt kunde tilföies, uden at jeg i mindste Maade indlader mig i at tage denne Sagas videre Forsvar.

Hvad alle de övrige Sagaer i dette Bind, og deres Kritik af Forfatteren angaaer, bifalder jeg ganske alt hvad han har sagt, og maa næsten paa hver Side beundre hans skarpsindige Sammenligninger, samt udstrakte og nöjagtige Kundskaber om Oldsagnene, og deres indvortes Værd. Kun Tidsbestemmelsen af Sagaernes Tildragelser kan jeg ikke blive fuldkommen enig med ham om, eftersom jeg i tilföjede Tabel vil söge at udvikle. Det staaer nu kun tilbage, at jeg lægger tvende Sagaer her til, for saavidt temmelig gamle, at man til visse veed, de ikke ere opdigtede i det sidste Aarhundrede

men som jeg dog kun har læst i Rim og ikke i Prosa; nemlig Sigurd Snarfares, Agnars og Ingvars-Sagaer *).

Sigurd Snarfares Saga.

Hjaldur, en Sön af Vatnar og Sönnesön af Vikar, var en mægtig og tapper Sökonge; hans Broder Snjallur besad Hördaland, Agde, og fleere Smaaeriger paa Norges sydvestlige Kyst, og vilde ikke afstaae noget deraf til sin Broder. Et Efteraar landede Hjaldur, ankommen fra Vesterhavets Ledingstog, ved Halogaland, med 800 Mand. Sammesteds boede en rig Herse, ved Navn Grane, forhen en vældig Sökriger; denne tog i mod Hialdur og 500 af hans Folk paa sin egen Gaard Vinteren over, men skaffede de 300 Ophold paa sine andre Gaarde. Ved Juletid blev Hjaldur taus, og da han blev spurgt om Aarsagen, angav han sin fattede Kjærlighed til Granes Datter Una. Faderen foregav at have bestemt hende til en Konge som ejede Land, men ej til en Viking; dog da Hjaldur var en berömt Helt, gav han sit Samtykke paa de Vilkaar, at han drog noget til sig af Snjalls Lande, og skikkede deres Söster Gerde, som Grane havde beilet til, men ikke erholdt af Snjall, uagtet hun elskede ham, uden Snjalls Minde til Grane. Dette udförte Hjaldur efter at være först bleven gift med Una, i Foraaret, da Sniall ej var tilstæde; Hjaldur krigede den paafölgende Sommer i Vesterlandene, men paa Hjemreisen mödte han Snjall ved Norges Kyst. Her aftalte de at slaaes i Tvekamp, for ret at pröve, hvo der var den tappreste. Længe sloges de, og döde begge af deres Saar. Dette rygtedes til Granes Gaard, og han tröstede Una og Gerde saa got han kunde. Begge

*) Ingvar Vidförles Saga er dog udgivet i sin prosaiske Original i Sverrig, og omhandles i det 3die Bind af Saga-Bibliotheket, som ikke var kommet Forfatteren for Øine.

blevе de forlöste med Sönner, Una med Harald, Gerde med Thorer. Disse voxte op under Granes Opsyn, og bleve tidlig meget raske, samt Fostbrödre. Imidlertid beilede en vis Guyr, boende öster paa i Vaagene, kun en rig Bonde, men meget duelig Krigsmand, til Una, Granes Datter; efter nogen Modstand erholdt han hende til Kone og rejste hjem med hende, da han lovede at staae hendes Slægtninge bi naar det gjaldt. Ved samme Tid var Einar, en Slegfredsön af Snjall, voxen til, og fordrede hans efterladte Riger, om hvilke man ikke veed hvorledes de vare blevne bestyrede næst efter hans Död. Han fik til Svar, at Grane paa Halogaland ikke allene opfostrede Hjaldurs Sön, men var selv den rette Ophavsmand til Snjalls Död, hvorfor det sömmede sig ikke at Einar blev Konge, i Fald han ikke hævnede Drabet. Nu rustede Einar sig, hjemsögte med en Flok Krigsmænd Granes Gaard en Nat, og tændte strax Ild i den. Den gamle Grane hörte efter hvo der saaledes havde overfaldet ham, og af hvad Aarsag. Han bebreidede Einar hans Niddingsadfærd, saa ulig hans Fædres Heltedaad, vendte sig derpaa til Drengene Harald og Thorer, og lod dem undlöbe igjennem en lille hemmelig Dör, samt bad dem fölge Rögen. Selv klædte han sig i Harnisk, bröd ud af den brændende Gaard samt sloges med Einar og hans Folk den ganske Nat; tilsidst blev han dræbt, og i alt omkom der 38 Mænd, tillige med Gerde. Einar rejste Hjem, og fordrede sin Faders Riger, men fik det Svar, at man ej allene var uvillig at tjene ham som Slegfredsön men at ogsaa hans tagne Hevn havde været nedrig. Han opgav altsaa sin Paastand, og blev en Söeröver, samt stærk og modig Kriger. Imidlertid vare Drengene Harald og Thorer undkomne af Ilden, den ene af dem havde en Öxe, den anden et lille Spyd; de vare kun 9 Aar gamle, og fore

vild paa Fjældene. En Dag traf de paa en Stiemand som vilde omkomme dem, men de vare saa lykkelige at faae ham fældet, hvorpaa de vederqvægede sig i hans Hytte, og rejste derfra ved god Lejlighed, indtil de kom til Vogum, der gik de til Stuen, og toge sig selv Sæde. Gnyr, som först var ukjendt for dem, tiltalede dem uvenlig. Dette bragte Harald til at spörge om han var Husbonde, og hvi han var saa ugjæstfrie, da de behövede anderledes Modtagelse. Han svarede ved at tilkjendegive sit Navn og ved at spörge dem om nye Tidender. Derpaa fortalte de ham Granes Död; de bleve da af ham og Haralds Moder tagne i Huset, voxte der til, og övede sig i Vaaben. Da Harald var 15 Aar gammel forlangede han Krigsskibe, men Grane havde solgt de som Hjaldur havde ejet, imidlertid skaffede Gnyr ham 5, og han drog paa Ledingstog tillige med Thorer, og blev en stor Söhelt, saa at han fik 12 Skibe samlede. En Dag mödte han en anden Kriger med 12 Skibe; det var en meget anseelig Mand, og Harald spurgte ham om Navn og andre Ting. Denne sagde at han heed Grimur, en Sön af den tappre Hjaldur, og sögte efter Einar Snjalls Sön, som havde myrdet hans Slægtninge; da Harald ydermere spurgte om han ingen Brödre havde, svarede han at han havde en, dog ikke af samme Moder, men denne var indebrændt af Einar i hans Barndom; mere vilde han ikke svare til hans Spörgsmaal, men slaaes om han forlangede. Du maae dog vide mit Navn för du nedlægger mig, sagde Harald; den anden svarede at han skjöttede intet derom. Da loe Harald, tilböd sig at föje ham, som en ringere, og sige ham det uspurgt, samt lagde til at det var Tid at de hver for sig ophörte at efterstræbe sin egen Broder, og fortalte ham derpaa alt. De bleve da Venner og Fostbrödre og krigede siden i fælleds Forbund. De kom til Garderige og feidede der. Landets Konge Hergeir sam-

lede Folk og sloges med dem, men kom til kort; han gjorde derpaa Fred med dem, og böd dem til Gilde; ved dette saae Harald og Kongens Datter Herborg hinanden, og de fattede gjensidig Kjærlighed for hinanden hvornæst Harald bad Kongen om hendes Haand. Kongen raadförte sig med Datteren, og roeste Haralds Tapperhed og Slægt; hun gav naturligvis strax sit Minde til Forslaget. Derefter reiste Harald bort, tilligemed Grim og Thorer, og traf Einar i en Vig ved Norge, kommen fra Ledingstog; de sloges, og Einar blev, efter haard Modstand, dræbt. Derpaa underlagde Harald sig alle Snjalls, og tilsidst alle Oldefaderen Vikars Lande, samt fordrev en Konge af Rogaland, ved Navn Hroald. Thorer blev hans Jarl, og var altid hos ham, men Grim blev Herse i Sogn, og Fader til Björn Buna; Harald giftede sig med Herborg, og fik Löfte om Skat af en tredje Deel af Gardariki, men Falgeir stærke skulde tage Arv efter Kong Hergeir, og tilsende Harald Skatten af hans Deel. Thorer blev ogsaa gift, og var en meget viis og drabelig Mand. Thorer avlede en Sön ved Navn Sigmund, Harald en anden som blev kaldet Sigurd; disse voxte til og lærte allehaande Kæmpe-Idrætter, men Sigurd overgik deri alle andre. En Gang bleve de fornærmede af tvende Berserker ved Hoffet, og dræbte dem begge, hvorpaa Harald gav sin Sön et Sverd, kaldet Skjome, som han sagds sig at have annammet af Kong Harald Hildetand i Danmark, men at Agne Skjalfarbonde i Upsal havde fordum ejet det. Kort efter döde Dronning Herborg, og Harald sörgede saa meget derover, at han glemte at indkræve Skatten som ham tilkom af Falgeir, som den Tid regjerede i Garderige og vægrede sig ved at svare den. Man foreslog ham at gifte sig igjen, men han vilde heller gaae ud paa Söetog; dette blev ej billiget af hans Folk, og endelig afsendte han Thrand sin Hofmand

at beile for sig hos Hrolf i Anit. Thorer tilböd sig at reise derhen, men Kongen fandt at han ej kunde undvære ham saa længe. Thrand reiste bort til Söes med 30 Mand, men forvildedes i Taage langt af Vejen, og kom til en nordlig Öe, hvor han traf paa et stadseligt Telt, og et dejligt Fruentimmer i samme, som spillede paa Harpe; hun hed Godrun, Kong Geirfinns Datter, og sagde sig at have flygtet did, fra Ulf, Godmunds Sön af Glæsisvold, en Rise, som vilde faae hende til Kone. Thrand foreslog et Partie med Kong Harald; hun antog det endelig, og reiste med ham. Da Kong Harald saae hende blev han forelsket, og holdt strax Bryllup med hende, men Thorer var meget der imod, og viiste hende ingen Villighed. Kongens Sön opholdt sig jævnlig hos ham, og hans Sön Sigmund, men gjorde intet Væsen af Dronningen, som strax begyndte at blive ilde lidt. Engang besögte hun Sigurd, og sögte at overtale ham til at forlade Thorer og Sigmund, samt lastede dem. Han blev vreed derover, og udskjeldte hende; derved blev hun arrig, og paalagde ham at hente et Guldtavl til sin Fader Geirfinn, og den Ring Hnitud til sin Söster Ölrun, uden at han fik at vide hvor de vare; men truede ham med at hvis han ikke kom tilbage den förste Sommerdag, skulde Lykken forlade ham ganske. Han gik nu til Thorer, og fortalte ham sin Skjæbne; denne paastod at hans Ahnelse om hende var opfyldt, og raadede ham til at fortælle Kongen alt; Sigmund vilde strax dræbe hende, men Jarlen sagde det maatte bie, indtil de kom igjen, thi Sigmund vilde fölge ham. Ved denne Tidende studsede Kongen, men viiste dem hen til sin Svoger Gnyr, og bad dem fölge hans Raad. De reiste der hen, kom til hans Gaard men kjendte den ikke; da de bankede paa Dörren, kom en gammel Mand ud som drev dem bort, og lukkede Dörren; da de vilde brække ind, stödte han til dem med

et Spyd. Sigmund vilde brænde ham inde, men Sigurd paastod at de skulde söge til et andet Stæd. Da de vilde gaae bort kom en ung höj Mand ud, bad dem gaae ind og sagde at de vare komne til Vogum, derpaa beværtede han dem vel og fulgte dem til Sengs. Tidlig om Morgenen gik en gammel smuk Kone ind i Herberget, hilsede dem og spurgte om deres Navn, gav og tilkjende at hun var Una, Haralds Moder; derpaa kom en gammel Mand, den samme som trættedes med dem för, og var nu lystig og blid, det var Gnyr, men den som bad dem ind var Arngnyr hans Sön; han havde ogsaa en anden ved Navn Thorgnyr. Der dvælede de nogen Stund, og fik Arngnyr til Ledsager, som udrustet dertil af sin Fader gik foran, og förte dem til en Dværg. Denne vandt de med Gaver, og han fortalte dem at Godruns Fader var Geirfinn Jætte-Konge, til hvilken Ulf, Kong Godmunds Sön, var skatskyldig som Jarl; bemeldte Ulf, havde tvende Döttre, Hlide og Fride. En Konges Sön ved det hvide Hav Thumb (*þumbr*) havde beilet til den förste, men Ulf lovet ham hende i Fald han kunde bevirke Skattens Ophævelse til Geirfinn; dette var dog umueligt for ham. Det bedste Raad var, om de kunde vinde Fride og hendes Kjærlighed. Til den Ende gav han Arngnyr en fortryllet Ring, og laante dem en Baad, samt et sort Telt; lovede ogsaa, saavidt han kunde, at forebygge Geirfinns Trolddom, og Godrunes Kundskab om deres Reise. Derpaa seilede de i Baaden til Glæsisvalle, og opslog Teltet, hvornæst Arngnyr gik ene fra dem for at opsöge en Gaard, men et stærkt Sneefog med Frost kom over ham. Ikke destomindre traf han en Gaard, og saae der inde tvende store smukke Fruentimmer igjennem et Vindue. Han kom ind, og blev bevertet, da Hlide talte om han var meget lille, Fride derimod holdt af ham; hende skjænkede han Ringen;

sov derpaa i hendes Seng, og fortalte om sin og Fostbrödres Reise. Hun sagde ham at hendes Fader skulde reise til Julegilde til Geirfinn, og lovede at bede got for dem hos ham. Noget efter besögte Ulf sine Döttre, og Fride talte længe ene med ham. Dernæst tog han til Geirfinn som residerede paa Solfjæld. Sigurd og Sigmund fulgtes da med, som det lod imod Ulfs Villje, thi han paastod at disse Börn vilde skade ham og hans Fölge ved deres Börnestreger; endelig slog han sin Handske over dem, hvorpaa de syntes at være Hunde. Anrgnyr blev for det förste tilbage. Da de kom til Geirfinn, böd han Ulf ind og hans Fölge, og Gildet begyndte, hvor man drak overmaade, især Geirfinns Folk, som alle bleve berusede, saa nær som Kongen selv og hans Raadgiver Brade. Kongen talte imidlertid til Ulf, og bad ham overlade sig de Hunde der fulgte ham; de havde Öine som Mennisker; hvorpaa Ulf svarede, at hvis han gjorde det, vilde han paadrage sig Odins Vrede, thi de vare i Förstningen fra ham, men vinde maatte han dem. Geirfinn var fornöjet dermed, og vilde brydes med ham, men Ulf paastod at deels var det ingen egentlig Sejer, da han intet Haab havde om at möde ham i Styrke, og deels var det ukongeligt; de skulde spille Skak. Geirfinn indvilgede deri, og lod fremsætte sit Guldtavl; de spilte længe, men Brade hjalp Kongen; da gjorde Ulf sig vred, og sagde at Veddemaalet var ei mod to, kastede sin Handske over Drengene, og de viste sig da som Mennisker; strax hug Sigurd den höire Haand af Geirfinn, löb bort med Tavlet, og skjulte det. Kongen kaldte nu paa sine Folk, og böd at gribe Drengene tilligemed Ulf, og hænge dem, men de vare alt for drukne til at staae ham got bi; imidlertid opstod et Slagsmaal og Kongen dræbte mange af Ulfs Mænd. I det samme gik en kjæmpehöj Mand ind, det var Thumb,

og Arngnyr med ham; de sögte at overvinde den enhaandede Konge, men maatte vige for ham. Brade dræbte mange af Ulfs Mænd, men Ulf selv sloges med ham; Sigurd var igjen tilstæde, og afhug Kongens Fod, hvorpaa han blev dræbt. Arngnyr sloges med Ölrun, Jætte-Kongens Datter, og da han ej kunde saare hende, brödes de, og faldt begge, dog blev Arngnyr överst, og en död Jætte faldt over dem. Endelig blev Geirfinn overmandet og dræbt, og hans Folk gav sig fangne, da Ulf havde kun 10 Mand tilbage. Ulf blev Konge over Geirfinns Land. Man fandt Arngnyr halvdöd, liggende over Ölrun, som var dræbt, og Sigurd tog Ringen af hende. Derpaa reiste de til Glæsisvalle, hvor Ulf blev Konge efter sin Fader, og kaldtes Godmund. Han giftede sin Datter Hlide med Thumb, og lovede den anden til Arngnyr. Nu gik de tre tilbage, fandt Dvergen, og endelig Arngnyrs Forældre, samt hvilede ud hos dem; derpaa reiste de hjem. Ved Sommerens Indgang lod Dronning Godrun byde til Gilde, saavel Thorer Jarl som andre, og spilte paa Harpe, ved hvis Lyd, tilligemed Drikken, man sov ind, men i det samme gik Sigurd og Sigmund indaf Dören i hvide Brynjer, og kastede til hende Tavlet og Ringen, samt gav hende Faderens Död tilkjænde. Hun blev derved rasende, gav sig til at bröle og kastede Sigmund paa Knæ, men Sigmund dræbte hende. Da blev Kongen vaagen med hver Mand, og talte til Sigurd derom at hans Hilsen var saare uhöflig; denne paastod at han gjorde ret; Godrun vilde have dræbt dem alle, hvorpaa han brækkede hendes Harpe op, og tog der udaf et forgiftet Sverd. Kongen gav da Sigurd Tilnavnet Snarfare, og han fortalte sin hele Reise. Noget efter begav han sig paa Ledingstog og Sigmund med ham. Imidlertid havde Kong Hroald, fordrevet af Harald, besögt Falgeir stærke i Garderige, og bedet ham om Hjælp, samt lovet ham,

istædet for at fordre Skat af ham, at betale ham den af Haralds Lande, hvis denne blev dræbt; ved samme Tid sendte Harald til Falgeir, og fordrede Skatten af ham, men truede ellers med Krig. Falgeir lovede at den skulde komme. Derpaa havde han at gjöre med tvende trodsige Jarle i Aldeigiuborg som vare Berserker og haarde Krigsmænd, Rude og Hrode; dem lovte han fuld Frihed for deres Skatter, ifald de hjalp Hroald, og dræbte Kong Harald; hvorpaa de alle reiste med en mægtig Hær til Agdanæsset, og overfaldt Harald og Thorer som havde kun faae Folk. Dog blev Krigen skarp, og Jarlen Thorer udviste, ikke mindre end Kongen, stor Tapperhed. Endelig blev han gjennemstukken bagfra med et forgiftet Spyd, af en grum Berserk ved Navn Eystein Hvida, men han hug ham saa haardt i Hovedet, som intet kunde bide, at Sverdet sprang og Berserken faldt i Dvale, værgede sig derpaa med Spydet indtil han döde. Dette opmuntrede kun Harald til haardere Modstand. I det samme kom Gnyrs Sönner Arngnyr og Thorgnyr, som Faderen havde sendt, fordi han ahnede Haralds Fare. De viiste snart Pröver paa stor Tapperhed, og blandt andet dræbte Jarlene Rude og Hrode, hvorpaa Hroalds Folk var nærved at flygte, men da han æggede dem, og især Berserken Eystein, saarede denne Harald. Han brækkede igjen med et Hug Berserkens Arm, og dræbte ham derpaa med hans Spyd, samt kort efter Kong Hroald selv. I Sejergildet næst efter, döde han pludselig af det æddrede Saar. Brödrene stode da for hans Rige, men Falgeirs Folk flygtede hjem. Imedens dette gik for sig vare Sigurd og Sigmund ude i Leding; i Danmark traf de en Krigsflode, og en faugen jydsk Jarl ved Navn Stefner; Sigurd speidede selv til Vikingerne der havde fanget ham; de vare Svenske og hedde Ake og Sote. Sigurd overfaldt dem pludselig om Natten, over-

vandt og dræbte dem; han frelste saaledes Jarlen, og fik Löfte om hans Datter. Da han kom hjem, satte han tvende Oplandske Mænd over sin Faders Rige, men samlede en stor Hær, og gik tillimed Sigmund, Thorgnyr, Arngnyr og Björn Buna, Grims Sön, til Garderige; han overfaldt paa Vejen Lessöe, og fældede Öens Formand, Berserken Sörqver, men Thord, hans Fostersön, flygtede til Garderige, og fortalte Falgeir om Sigurds Tog. Denne samlede strax en stærk Hær, men Sigurd, da han kom i Landet, deelte sine Folk, og lod Björn Buna erobre Landet, samt bad ham ligge i Baghold, imedens han selv beredte sig til at slaaes med Falgeir. Da Hærene mödtes, tiltalte Falgeir ham, og vilde med Trusler bringe ham til Overgivelse; Sigurd bebreidede ham Svig mod sin Fader, og Slaget begyndte. Sigurd saavel som Arngnyr og Thorgnyr udviste en stor Tapperhed, men da Falgeir selv var en vældig Helt, og havde meget flere Folk, vare de dog næsten faldne for Overmagten, da Björn Buna kom med Bagholdet; derved fornyedes Striden, og Falgeir, i det han bestræbte sig for at vinde, mödte Sigmund, samt hug ham ned; derpaa kom han i Enekamp med Thorgnyr, og fik ham endelig saaret; men Sigurd som da var i Nærheden, rendte ind paa Falgeir, og dræbte ham ved et vældigt Hug. Derpaa vandt han Sejer, og blev Konge over Garderige. Han besögte Kong Godmund, og fik Gaver af ham, blandt andet den gode Hest Duleephal, og hans Datter Fride til Arngnyr; siden tog han til Jarlen Stefner i Danmark, hvis Datter Thora han giftede med Thorgnyr. Han selv ægtede Pipins Syster, og avlede en Datter Ingegerde; han blev, fordi han i sine unge Dage förte mange Krige, kaldet Sigurd Hreggvid. Arngnyr var derpaa Jarl i Aldeigiuborg, og Skule Jarl var hans Sön, men Thorgnyr blev Jarl i Jylland, og hans Sön var Stefner, som

var Gange-Rolfs Fostbroder. Björn Buna tog til Norge, hvor han var Herse, og fra ham nedstammede forskjellige Landnamsmænd i Island.

Denne Saga synes at være grundet paa nogen Virkelighed, især dens förste Deel. Af Personerne, der forekomme, have mange været til, f. Ex. Hrolf af Anit, Hjaldur, Sniallur, Grim Herse og Björn Buna. Tiden, da de levede, synes heller ikke ilde at stemme. Imidlertid er det naturligvis fabelagtigt, som fortælles om Godrun, og om Sigurds Reise til Jotunheim. I övrigt mangler alt hvad der siges om Garderiges Konge, Hergeir og Falgeir, og om Harald og Sigurd selv, al historisk Hjemmel. Det sidste af Fortællingen er et kjendeligt Digt, i det mindse tilsat siden Gange-Rolfs uefterrettelige Saga blev sammenskrevet.

Agnars Saga.

Hroar, Kong Helge Halfdanssöns Broder, fik i sin Arvelod Lösöre, og iblandt andet Skjoldungernes gode Ring; han gik paa Ledingstog i Östersöen, og overvandt der i et Söslag, Hardverk, en Rise, og hans Broder Hake, Bjarmernes Landeværnsmænd, som havde feidet paa Sverrig; derpaa hjemsögte han Kong Ottar i Upsal, Adilses Fader; uagtet denne tilböd ham Rige, vilde han dog ej dvæle der, men seilede til Engelland, hvor en Konge, Nordre, regjerede, af hvem Northumberland her siges at have Navn. En Thelemarksk Berserk, ved Navn Ridill, havde beilet til hans Datter Ögn, og da hun ej vilde have ham, fordret Kong Nordre til Enekamp; Hroar nedlagde ham og giftede sig med Ögn. Han fik derpaa Besög af Hrok, sin Söstersön, hvilken han havde nægtet den gode Ring; denne fik af ham Tilladelse til at beskue Ringen, da de begge havde taget ud paa Söen for at forlyste sig, men kastede den over

Bord, hvorfor Hroar lod afhugge hans ene Been; Hrok reiste dernæst Hjem, men gik siden til Engelland med Krigsfolk og overfaldt Hroar uformodentlig. Denne, saavel som Kong Nordre, værgede sig tappert, men Agnar blev endelig overmandet og dræbt. Nordre indgik Forlig med Hrok, saaledes at Ögn lovede at ægte ham, naar hun var forlöst, thi hun var frugtsommelig. Hrok dvælede der en Tid, men Ögn sendte Bud til Kong Helge i Danmark; han kom og overfaldt Hrok, lod hans Lemmer knække, og sendte ham derpaa til Holsteen. Ögn födte en Sön som blev kaldet Agnar; en Spaaqvinde Sif var nærværende ved Födselen, fostrede derpaa Drengen, og gav ham en Dug som han skulde knytte om sig, og da være sikker for al Fare af Ild og Vand; ligeledes en Skjorte, som intet kunde bide paa. 10 Aar gammel var han allerede overmaade stærk; da hug han en Björn i Stykker paa Jagten, og frelste et Dværgebarn, hvis Fader heed Blindvid, men Barnet Gloe. Dværgen overöste ham med allehaande Velsignelser, og gav ham en Brynje, som ej kunde gjennemskjæres af Vaaben, og tillige et ypperligt Sværd. Dværgen lovede ham desuden videre Bistand, ved sin Sön, som han havde frelst. Nu var Agnar uovervindelig, og foretog sig at opsöge den Ring Hrok havde kastet i Söen; han knyttede Dugen om sig, gik til Bun s og fandt Ringen, men kom derved noget udaf Alfarevej, og tilsidst i tykt Mörke. Da det lysnede, befandt han sig paa tört grönt Land, traf der en Alfqvinde (Ællekone), og hjalp hendes Datter i Barnsnöd; denne fortalte ham at han var i Underverdenen, som var störr end Jorden; dens Konge Skeggur havde hexet ham did, for at ægte hans hæslige Datter Byrda, fordi han var den ypperste af alle Mennesker. Da han kom til K. ngen, der var höj, med graat Skjæg, blev han vel modtagen, og saae hans monströse Datter, som strax vilde ægte ham.

Agnar udbad sig tre Aars Frist, imedens han lærte Hoffets Sæder; man levede her blot af Æbler og Viin. Imidlertid var hans Moder bekymret for ham, og ansaa ham for död, men raadförte sig dog med sin Veninde Sif, som erklærede ham for levende, men vidste ikke hvor. Dværgen Blindvid maatte nu hjælpe; han sagde dem hvor Agnar var, og udsendte sin Sön Gloe, nu udlært af sorte Alfer, for at afhente ham. Gloe samlede nogle Troldkarle, seilede til Underverdenen, skabte en Mand af Leer, og gav ham Rörelse, tilsyneladende Liv, og Lighed med Agnar, samt lod ham ægte Kongens Datter, hvorpaa han faldt i Stykker; Agnar og hans omrneldte Fölgere vare da allerede langt borte, paa Vejen til vor Verden. Han kom hjem til sin Moder og Moerfader, samt blev delagtig i Regjæringen. En skotsk Konge ved Navn Gorm, heltemodig men noget til Alders, havde beilet til Ögn; ham vilde hun ej have, hvorfor han samlede en Krigshær og overfaldt Kong Nordre, men den uovervindelige Agnar hug ham ned og alle hans Folk; paa samme Maade gik det til med hans Broder Dungal, Konge af Irland; og Agnar blev nu Engellands Konge efter Moderfaderen. Endelig kom Skuld og hendes Mand Hjörvard, som her udgives for Hroks Sön, og overfaldt Agnar, samt hans daværende Hærshövding, Dværgen Gloe, med utallige Folk, hvoriblandt vare Trolde, Ællefolk og Spaaqvinder; Skuld vækkede op de döde naar hende lystede; alligevel da Gloe modstod hendes Hexerie med endnu större Kraft, og Agnar hug alting ned, flygtede Hjörvard og Skuld tilsidst. Nu fik Agnar Lyst til en Udenlands Reise, og besögte först Kong Hrolf Krake i Danmark, som bad ham vise sig hans Styrke; dette gjorde Agnar ved at holde Bödvar Bjarke med en Haand, og Hvitserk med den anden, saa fast, at de ikke kunde röre sig, men han spadserede med dem. Herfra gik

han til Sverrig hvor Kong Adils ej var hjemme, og sloges med tvende Jarler, hvoraf han dræbte den ene, men gik med den anden under Haanden, i medens han nedhug Hæren. Siden kom han til Glæsisvalle, og beilede til Godmunds Datter for sin Ven Gloe; denne bad dem först overvinde den store Trold, Kong Harek af Bjarmeland, og endvidere en Björn i Skoven. De reiste til Bjarmeland, men Harek mödte dem ved Strandbredden med en stor Hær; paa ham kunde intet bide, og under Slaget viste han sig vexelvis som en grum Kjæmpe, eller som en ildsprudende flyvende Drage. Gloe holdt Hexespillet ud med ham, saa at de endog sloges under Jorden, men imidlertid nedhug den skrækkelige Agnar Bjarmerne. Det lykkedes ham og tilsidst, at slaao Harek ned med en Kölle, da hans gode Sværd ej beed paa ham, og brække hvert hans Been. Derpaa dræbte Gloe Björnen, som var Kong Godmund selv, ved Hexerie, omskabte sig til en smuk anseelig Mand, og blev Konge paa Glæsisvalle, hvor han antog Godmunds Navn — men Agnar reiste til Engelland, hvor han beflittede sig paa god Regjering og alle Dyder. Endelig, da han var paa Jagten, fandt han et Huus, hvori en Engel aabenbarede sig for ham, som foregav han var sendt for at omvende ham til Kristendom, og det formedelst hans store Gaver; böd ham ogsaa at brænde paa Stædet sin Dug og Skjorte, og overlade Agnar, en Sön han havde avlet for 9 Aar siden, Engelland, Skotland og Irland. Agnar adlöd; tog ved förste Lejlighed Afsked med sine Folk, overlod sin Sön Landene, og reiste til en Öe ved Italien, sönden for Rom, hvor han blev döbt af en Erkebiskop ved Navn Albert, og tilbragte der Resten af sit Liv.

Den förste Fortælling i denne Saga, om Hroars Tog i Öster-Söen, og hans Besög hos den Svenske

Konge Ottar, kunde være sande, det overdrevne om Risen Hardverk, som var 8 Alen höj undtagen; dog mangler dette Stykke historisk Hjemmel*) for Hroars Tog til Engelland, og Ophold der, da det desuden er sandsynligere at han er blevet Regent i Skaane, hvor hans Sön Valdar siden blev Konge, eller beholdt endeel af Sjælland, og at Roeskilde (Hroarskelda) er opkaldt efter ham. Det övrige om ham er derimod usandsynligt, allerhelst da der ingen Rimelighed er til at nogen Konge i Northumberland har heddet Nordre, mindre over hele Engelland. Resten, fra Agnars Histories Begyndelse af, behöver ingen Gjendrivelse; deri findes en Mængde utroelige Fabler og Hexeoptrin, som endes med et Munkedigt om Englesyner, saa at den Opdigtelse kun passer yderlig slet til de andre. Digterens Intention synes og allene at have været, at sammendynge en Hoben phantastiske Billeder og Scener til Moerskab. Det er ellers besynderligt nok, at der har allevegne været et Sagn til, om en kjæmpemæssig Agnar, af Skjoldunge-Slægten, hvilket sees ej allene af Bödvars Bjarkes uefterrettelige Saga, men ogsaa af Hrolfs egen, hvor Bödvar siger sig ej at have veget for Riser, og Saxos Fortælling om den Agnar han dræbte, som döde leende, og som Bödvar paa dette Stæd synes at pege til. Begge disse Sagaer anföre til Slutning et Slags Hjemmel. Om Sigurd Snarfares Saga hedder d :, at Thjodolf, Harald Haardraades Skjald, fortalte den for Kongen (og man veed at denne Konge eftersporede Sagne om Hjaldur og Snjall, ved en Lejlighed ham gaves dertil) samt at Odd Ofeigsön, der omtales i Bandamanna Saga, bragte den hid. Om

*) Vi vide dog ikke om ej noget hertilhörende kan være blevet fortalt i *Skjöldunga Saga*, som forlængst er aldeles forsvunden.

Finn Magnusen.

Agnars Saga berettes at Sighvat, Olaf den Helliges Skjald, hörte den i Engelland, og fortalte den til sin Konge, hvor Hrærek den Blinde hörte den, og fortalte den her i Landet; derpaa blev den opbevaret i Sagne nogen Tid, indtil Munkene paa Mödrevalle skrev den op. At Hrærek har fortalt den, synes ikke at stemme overeens med hans gode Forstand, og den Post om Engelen ikke med hans Religion, som var hedensk; om han har fortalt noget, kunde det være blevet meget forvirret i enfoldige Folks Munde gjennem nogle hundrede Aar, og endnu mere blevet det ved Tilsætning af Munkene paa Mödrevalle, hvilke der er troligst at selv have opdigtet den, og denne Hjemmel med*).

*) Fordi disse Sagaer nu kun haves overdragne i Vers, kunne de vel være affattede i Middelalderen. Vi vide med Bestemthed at mange gamle saavel historiske som romantiske Sagaer nu, for kortere eller længere Tid siden, ere ganske tabte. Hvorledes er det f. Ex. ikke gaaet med alle Haandskrifter af Saxos *Historia Danica*, som nu kun haves i trykte Böger, o. s. v. Man har og derfor villet modsige dens Authentie, hvor om man dog, af indvortes Grunde, kunde være fuldkommen overbevist, om end P. E. Müllers ypperlige Undersögelser om disse Æmner ikke havdes.

Finn Magnusen.

